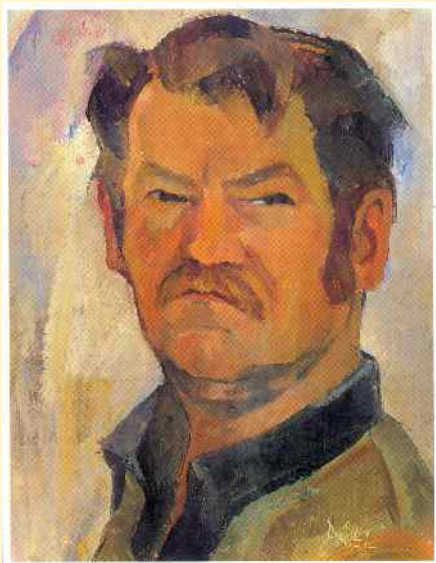

Udvarhelyszéki helyismereti évfordulók 2008. április–június

Pál Lajos: Önarckép

Április

1. – 55 éve született Marosvásárhelyen **Gagy József** költő, a csíkszeredai KAM munkacsoport tagja. Tanulmányai több kötetben jelentek meg, számos udvarhelyszéki témát dolgozott fel.

2. – 70 éve született **Pál Lajos** költő, festő Korondon. A kolozsvári Képzőművészeti Akadémián nem fejezhette be tanulmányait, mert 1956 után bebörtönözték. Versköteit maga illusztrálja. A korondi *Hazanéző* folyóirat szerkesztője. Banner Zoltán szerint „a község krónikás festője”.

4. – 100 éve született Székelykeresztúron **Lőrinczi Erzsébet** festőművész. Szülővárosa Unitárius Gimnáziumában érettségizett, a húszas évektől több erdélyi városban állították ki munkáit. Miniaturái nagy részét a keresztúri Molnár István Múzeumnak adományozta.

4. – 70 éve született Küsmődön **Szőcs Lajos** tanító, néprajzos, helytörténész, a Magyar Kultúra Lovagja, Udvarhelyszék Kultúrájáért-díjas. Székelykeresztúron szerzett oklevelet, 1959–63 között Énlakán, majd Korondon tanított. A Kriza János Néprajzi Társaság, a Magyar Néprajzi Társaság többször díjazta néprajzi dolgozatait. Dr. Molnár Istvánnal közösen írt munkája: *Húsvéti hajnalozás Énlakán és locsoló versek a Firtos környékéről. Húsvéti locsolódó szokások és locsolóversek a Firtos vidékén* című kiadványa 1994-ben jelent meg Kiskunfélegyházán. Janitsek Jenővel közösen összegyűjtötte és közzölte számos település hely- és családnevanyagát.

4. – 60 éve született Szovátán **Bereczki Károly** író, újságíró. Történelem-filozófia szakot végzett, 1971-től a *Hargita* munkatársa volt. Jelenleg szabadúszó, munkatársa volt az *Udvarhelyi Híradónak* is.

5. – 125 évvel ezelőtt született Etéden **Donáth László** író. Székelyudvarhelyen, a Református Kollégiumban járta az alsó gimnázium osztályait, református teológiát végzett. Az 1920-as, 1930-as években több kötete jelent meg. Nyárádszentsimonban halt meg 1967. december 2-án.

12. – 240 éve halt meg Nagyenyeden **Hermányi Dienes József** író. Olaszteleken született 1699. szeptember 26-án. 1711–19 között tanult Székelyudvarhelyen. Az anekdotanovella megteremtőjének tartják, ez a szemlélet még egyháztörténeti munkáiban is megtapasztalható. 1759-től írta *Nenyedi siró Heráklitus, és –Hól mosolygó s hol kaczagó Demokritos* c. gyűjteményét, amely kb. 400 anekdotát tartalmaz. Fordított németből. 158 kötetnyi kéziratot hagyott hátra (teológia, történelem, földrajz, francia és német fordítások). Munkái jó részét kéziratban maradtak, elkallódtak. Fő műve teljes kiadása 1960-ban jelent meg Budapesten.

12. – 135 éve született Mohán **Gyerkes Mihály** tanító, szerkesztő, tankönyvíró. Székelykeresztúron szerzett tanítói oklevelet, majd a székelyudvarhelyi állami elemi iskolát igazgatta. Megalapította a Siculia Gyümölcstermesztő és Értékesítő Szövetkezetet. Szerkesztette a *Tanítók Lapját*, a *Siculia* gazdalogot és a *Gyümölcsöskert* szaklapot. Népművelő és kertészeti könyvei Udvarhelyen jelentek meg. 1942. augusztus 20-án hunyt el. Székelyudvarhelyen utcát neveztek el tiszteletére.

12. – 95 éve született Székelyudvarhelyen **Jodál Gábor** zeneszerző. A székelyudvarhelyi Római Katolikus Főgimnáziumban érettségizett 1930-ban, Kolozsvárt jogból doktorált, a budapesti főiskolán Kodály Zoltán tanítványa volt. 1942-től Kolozsváron élt, a Magyar Művészeti Intézet, a Gheorghe Dima Zenekonzervatórium tanára volt. 1989. december 6-án hunyt el. Zenekari művei lapokban, gyűjteményekben és önálló kötetekben jelentek meg.

12. – 65 éve született Székelyudvarhelyen **András Csaba** tanár, festő. Számos csoportos és több mint húsz egyéni kiállításon mutatta be munkáit. Máramarosszigeten tanít.

14. – 125 éve született Tordán **Viski Károly** etnográfus. Székelyudvarhely református kollégiumában járt középiskolába, majd ott tanított 1906-tól 1909-ig, később Szegedre telepedett. Szerzőként és szer-

kesztőként szerepel a *Magyarság Néprajza* négy kötetében (1933–34). A magyar fővárosban halt meg 1945. szeptember 5-én.

16. – 80 évvel ezelőtt született Korondon **Tóth Márton** tanár. Az ötvenes évek elején az *Iffjúmunkás*, a marosvásárhelyi *Vörös Zászló* belső munkatársa volt. Korondon, Atyhában, Fenyőkúton tanított. Cikkeket, tanulmányokat közölt a hazai magyar nyelvű lapokban.

19. – 215 éve született Csejden **Magyarósi Szőke József** költő. Bölcséletet és teológiát tanult, református lelkészként is dolgozott, 1832-től a székelyudvarhelyi Református Kollégium tanára és rektora volt. Több kötetben jelentek meg versei. Székelyudvarhelyen halt meg 1866. szeptember 29-én.

20. – 85 éve született Székelykeresztúron **Máthé András** újságíró. Az *Előre* belső munkatársa volt 1953–57 között.

25. – 60 éve született Székelykálon **Kovács Sándor** római katolikus esperes, 1984-től udvarhelyi plébános, majd esperes 2007-ig, amikor Kolozsvárra helyezték.

30. – 55 éve született **Szekeres-Balogh Jolán** építész. 1984-85-ben a Medve-tó strandjának felújítását, 1990–92-ben a parajdi római katolikus templomot tervezte.

Május

13. – 80 éve született Városfalván **Báró József** unitárius lelkész, 1973–96 között esperes. Homoródalmáson, Recsenyeden, Homoródszentpálon, 1974-től nyugalomban vonulásaig (1997) Székelykeresztúron teljesített szolgálatot. Tiszteletbeli esperesi címet kapott, és a város Pro Urbe-díját.

15. – 55 éve született Nagyszalontán **Illyés Izabella**, a keresztúri Orbán Balázs Gimnázium irodalom szakos tanára, a középiskolás versmondók táborának szervezője.

17. – 65 éve született **Vass István** tanár Homoródkeményfalván. Két megjelent könyvében (*Idők fogságában – Adalékok a romániai oktatás '89 előtti történetéhez*. Apáczai Csere János Pedagógusok Háza Kiadója, Székelykeresztúr, 2000.; *Nevelés-szociológiai vizsgálatok egy székelyföldi kistérségben*. Magister Kiadó, Csíkszereda, 2002.) Székelykeresztúr és vidékének oktatásáról közöl adatokat.

21. – 65 évvel ezelőtt született Körispatakon **Bálint András** újságíró (megh. 1994. dec. 27.). Szovátán érettségizett, a kolozsvári egyetemen szerzett magyar nyelv- és irodalom szakos képesítést, Atyhában, Felsősfalván tanított, 1968-tól a *Hargita Népe* megyei lap szerkesztője volt. Emlékére alapították a Bálint András-díjat, amelyet fiatal, tehetséges újságírók kaphatnak meg, az évente kiosztott díjjal a jelöltek évi munkásságát ismerik el.

24. – 75 éve született Rugonfalván **Bíró Mózés** vegyész, tudományos főkutató. Több újítása, szabadalma van, szakdol-

gozatokat közölt tudományos lapokban, bel- és külföldi konferenciák meghívottja.

25. – 225 éve halt meg Kézdivásárhelyen **Ágotha Demeter** minorita szerzetes. Székelyudvarhelyen született 1742-ben. Marosvásárhelyen és Firtoson (?) volt lelkész, majd Kézdivásárhelyen tanár, itt jelent meg három iskoladrámája, a többi kéziratban maradt.

28. – 80 évvel ezelőtt született Székelykeresztúron **László Attila** tanár, karnagy, zeneszerző. Ülkében, Vágásban tanított, Udvarhelyen közművelődési irányító volt, majd Szentkeresztbányán tanított (1964–68), 1974-ig a sepsiszentgyörgyi Megyei Alkotások Házát igazgatta, 1993-ig a szemerjei iskolában tanított. Dalokat, kórusműveket írt, népdalfeldolgozásai jelentek meg, önálló kötetekben is. EMKE-díjas.

28. – 75 éve született Székelyudvarhelyen **Sófalvi Balázs** tanár, népesség- és településföldrajzi tanulmányok szerzője.

28. – 65 éve született Farkaslakán **Nagy Attila Mihály**, Udvarhelyszék Kultúrájáért-díjas. 1974–84 között Homoródszentmárton község polgármestere volt, 1978-ban kezdeményezte a Homoródmenti Művelődési Hét rendezvénysorozatát. A Homoródmenti Művészetért Alapítvány alapító elnöke, a művészklub szervezője. Az elmúlt negyed évszázad alkotótáborából több száz kép került kortárs művészekről a község, illetve az alapítvány tulajdonában, mostanra felbecsülhetetlen értéket képviselve.

31. – 10 éve halt meg **Márton János** színművész, színműíró. Zetelakán született 1921. június 4-én. Az udvarhelyi Római Katolikus Gimnáziumban és a kereszturni tanítóképzőben tanult. Pályáját szülőfalujában kezdte, rendezett és fellépett, az 1946-os *Énekes madár*beli játékaival hívta fel magára a figyelmet: a kolozsvári Állami Magyar Színház színészként szerződött. Jogi diplomát szerzett, rendezett, írt. Legismertebb munkái: *A fekete bárány*, *A fekete macska*. Dehel Gáborral színpadra átirta Jókai *Az aranyember* és *A kőszívű ember fiai* c. regényeit.

Június

3. – 155 éve született Homoródkarácsonyfalván **Barabás Ábel** irodalomtörténész. Kolozsváron járt egyetemre, 1881-től Abudbányán unitárius lelkész, 1887-től Temesváron főiskolai tanár volt. Kolozsváron halt meg 1918 októberében. Több könyve jelent meg.

3. – 105 éve halt meg Sepsiszentgyörgyön **Révay Pál** író. Újszékelyen született 1840. szeptember 11-én. A szentgyörgyi, kolozsvári, szászvárosi kollégiumban tanított, majd erzsébetvárosi, zilahi, nagybaconi és szentgyörgyi református lelkész volt. Két kötete jelent meg: *A vesztett harcok terén*

(Sepsiszentgyörgy, 1884) és *A szűnyog királyfiai* (Máramarossziget, 1903).

8. – 55 éve született **Forrai Tibor** homoródszentpáli tanár, népművelő. A műkedvelő színjátszásban elért figyelemre méltó eredményeiért EMKE-díjjal tüntették ki. Közéleti, főként oktatással kapcsolatos cikkeket közöl, keresztretjvényeket készít.

4. – 130 éve született Tarcsafalván **Márkos Albert** tanulmány- és tankönyvíró. Székelykeresztúron és Kolozsváron járt középiskolába, magyar–latin szakot végzett (1901). A kolozsvári Unitárius Főgimnáziumban tanított nyugalomba vonulásáig (1939). Székelykeresztúron halt meg 1949. november 17-én. Nyelvészeti és pedagógiai tárgyú cikkeket közölt, angolból és románból fordított, három latin tankönyvet állított össze. Székely anekdotákat dolgozott fel.

5. – 40 évvel ezelőtt halt meg **Jaklovszky Dénes** pedagógiai szakíró, műfordító Székelyudvarhelyen. 1884. október 28-án született Kolozsváron, latin–görög szakon végzett, később román és francia szakból is képesítést szerzett. Több város középiskolájában tanított, így Székelyudvarhelyen is, 1909-től a Római Katolikus Gimnáziumban, 1924-től a Ștefan Octavian Iosif Liceumban. 1943-ban nyugdíjba vonult, de visszatért Székelyudvarhelyre tanítani. Orosz, román, német, latin, görög nyelvekből fordított. Ő fordította latinból és látta el bevezetővel Lakatos István csíkkozmási plébános 1702-ben keletkezett kéziratos művéből (*Sicilia delineata et descripta*) az Udvarhelyre vonatkozó részt: *Székelyudvarhely legrégebb leírása* (Kolozsvár, 1942).

15. – 100 éve született Cigádon **Tóth Béla** irodalomtörténész, kritikus, művészettörténész. 1941–44 között a székelyudvarhelyi Református Kollégium magyar–latin szakos tanára volt. Tanulmánykötetei és fordításai, tankönyvei jelentek meg.

18. – 150 éve született Kolozsvárt **Vajda Emil** irodalomtörténész, publicista, zenei író. Bölcsészdoktor, a zenekonzervatóriumot is elvégezte. 1882–97 között tanított Udvarhelyen, az Állami Főreáliskolában, énekkart vezetett. Egyik alapítója és szerkesztője volt a *Lant* c. zenei lapnak. 1895–97 között a *Székely-Udvarhely* lapot szerkesztette. 1916. okt. 6-án halt meg Győrött.

18. – 90 éve halt meg Székelyudvarhelyen **Soó Gáspár** földrajzi író. Bethlenfalván született 1854-ben, Székelyudvarhelyen a Római Katolikus Gimnáziumban tanult, 1881-től 28 évig tanított az intézményben. Tamás Alberttel közösen írta meg *Udvarhely vármegye földrajzát*.

18. – 70 éve született Bukarestben **Czegő Zoltán** költő, újságíró. 1962–64 között tanított Korondon. 1988-ban Magyarországra telepedett.

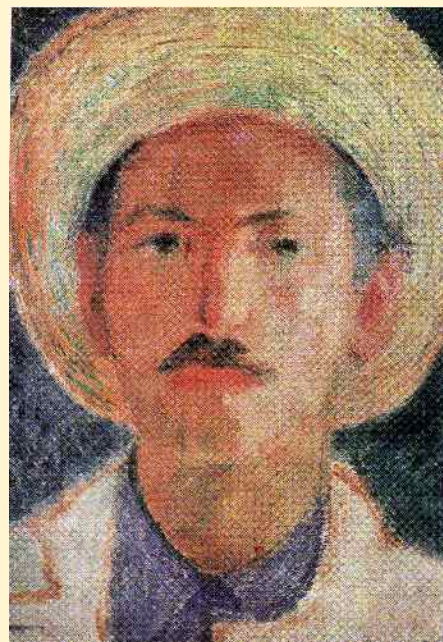
21. – 55 éve született Kézdivásárhelyen **Róth András Lajos** történelemtanár, a

székelyudvarhelyi Tudományos Könyvtár könyvtárosa. 1978–90 között a mai Bányai János szakközépiskola tanára volt. Több ritka könyvet, köztük unikumokat is azonosított, olvasási szokásokat kutat, ilyen témájú tanulmányokat közölt. Jelenleg az erdélyi mezőgazdasági szakképzés múltja foglalkoztatja. EMKE-díjas, Udvarhely Pro Urbe-díjasa.

22. – 70 éve született Székelyudvarhelyen **Bartha János József** könyvelő, sportújságíró. Asztalitenisz edző, illetve a Népszínház tagja volt, több lap, így az *Udvarhelyi Híradó* külső munkatársa.

24. – 105 esztendeje született **Bene József** képzőművész Székelydályán (megh. 1986. május 20, Németország). Székelyudvarhely Református Kollégiumában tanult (1921-ben érettségizett), helyi diáklapokat illusztrált. Bukarestben végzett a Szépművészeti Akadémia festészeti és iparművészeti szakán. A Kemény Zsigmond Társaság tagja volt. 1946-ban szervezője volt a kolozsvári Magyar Művészeti Intézetnek, ahol tanított is, majd a Ion Andreescu Képzőművészeti Intézetben. Könyvgrafikusként ő tervezte a *Napsugár* borítóját. Illusztrációit hazai magyar lapok közölték. Több festményét az udvarhelyi múzeumnak ajándékozta.

Összeállította P. Buzogány Árpád

Bene József: Önarckép (1941)